

TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

ILMIY AXBOROTLARI

ILMIY-NAZARIY JURNALI

SCIENTIFIC-THEORETICAL JURNAL

SCIENTIFIC BULLETIN

OF THE TASHKENT STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY

НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК

ТАШКЕНТСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО
ПЕДАГОГИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

1/2024

UYUSHMAGAN YOSHLARNING PSIXOLOGIK QIYOFASI VA SHAXS YO‘NALGANLIGI

Nazarov A.M.

Buxoro davlat universiteti,

“Psixologiya va sotsiologiya” kafedrası mudiri,

psixologiya fanlari doktori (DSc), professor

+998936868858

Annotatsiya: Ushbu maqolada uyushmagan yoshlarning shaxs yo‘nalganligi masalasi muhokama qilingan. Unda uyushmagan yoshlarning ijtimoiy- iqtisodiy, siyosiy-huquqiy savodxonligini oshirish, ularda fuqarolik pozitsiyasini mustahkamlash bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlar o‘z ifodasini topgan. Shuningdek, bu boradagi mavjud muammolarni aniqlash, o‘rganish hamda bartaraf etish yuorasidagi dolzarb masalalardan o‘rtaga tashlangan va ularni hal etish jihatlari ko‘rib chiqilgan. Uyushmagan yoshlarning psixologik xususiyatlarini aniqlash va bu asosida ularning psixologik qiyofasini shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Qolaversa, uyushmagan yoshlarning psixologik qiyofasini shakllanishida shaxs yo‘nalganligining ahamiyati yoritib berilgan. Aslida psixologik qiyofa-yoshlarning o‘ziga xos jihatlari, tipologik xususiyatlari, tashqi ko‘rinishi, imidjini o‘zida mujassamlashtiradi. Aynan shaxsning psixologik qiyofasini belgilashda shaxs yo‘nalganligini ahamiyati katta. Chunki shaxs yo‘nalganligi shaxs motivasion sohasining barqaror yo‘nalishidir. Shaxsning yo‘nalganligi ancha dinamik xarakterga ega bo‘lib, uni tarkibiy qismini tashkl etuvchi ehtiyojlar va motivlar doimiy bo‘lib qolmaydi, ular o‘zaro bog‘liqdir, bir-biriga ta’sir qiladi, o‘zgaradi va rivojlanadi. Bunday holda, ba’zi ehtiyojlarning ustunlik qilishi, boshqalari esa ikkinchi darajali rol o‘ynaydi. Shu nuqtai nazardan olgan, uyushmagan yoshlarning psixologik qiyofasida shaxs yo‘nalganligining qaysi tarkibiy qismi usutuvor xarakterga ega ekanligini aniqlash muhim hisoblanadi. Maqolada uyushmagan yoshlarning psixologik qiyofasida shaxs yo‘nalganligini ahamiyati tahlil qilib berilgan. Xususan, uyushmagan yoshlarda shaxs yo‘nalganligining o‘ziga hamda muloqotga bog‘liq jihatlari ustuvor xarakterga ega bo‘lib, mazkur ikki holat faoliyatga

yoʻnalganlik darajasini pasayishiga olib kelganligi aniqlangan. Mazkur holat esa uyushmagan yoshlarni oʻzlari mansub boʻlgan guruhga kirib qolishlariga sabab boʻlayotgan holatni izohlash imkonini beradi. Natijalar shuni koʻrsatganki, uyushmagan yoshlarda affilatsiya ehtiyoji, egoistik ustanovkalarining ustuvor xarakterga ega boʻlayotganligi bilan belgilanadi. Olingan natijalar asosida uyushmagan yoshlar bilan ishlashning psixologik mexanizmlari asosida ilmiy xulosalar shakllantirilgan.

Kalit soʻzlar: uyushmagan yoshlar, motiv, psixologik xususiyat, ehtiyojlar sohasi, faollik, ijtimoiy-psixologik portret.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ ОБРАЗ И ЛИЧНОСТНАЯ ОРИЕНТАЦИЯ НЕОРГАНИЗОВАННОЙ МОЛОДЕЖИ

Аннотация: В данной статье рассматривается вопрос личностной ориентации неорганизованной молодежи. В ней выражены исследования по повышению социально-экономической, политико-правовой грамотности неорганизованной молодежи, укреплению ее гражданской позиции. Также были освещены текущие проблемы в процессе выявления, изучения и устранения существующих проблем в этой связи и рассмотрены аспекты их решения. Важно определить психологические особенности неорганизованной молодежи и на основе этого сформировать ее психологический образ. Кроме того, подчеркивается значение ориентации личности в формировании психологического образа неорганизованной молодежи. По сути, психологический образ воплощает в себе уникальные стороны, типологические особенности внешности и образа молодежи. Именно направленность личности имеет большое значение в определении психологического образа личности. Потому что направление личности – это устойчивое направление мотивационного поля личности. Ориентация личности имеет достаточно динамичный характер, потребности и мотивы, составляющие ее компонент, не

остаются постоянными, они взаимосвязаны, влияют друг на друга, изменяются и развиваются. При этом одни потребности преобладают, а другие играют второстепенную роль. С этой точки зрения важно определить, какой компонент личностной направленности имеет умеренный характер в психологическом образе неорганизованной молодежи. В статье анализируется значение направленности личности в психологическом образе неорганизованной молодежи. В частности, у неорганизованной молодежи приоритетный характер имеют аспекты личностной направленности и общения, и установлено, что эти два условия приводят к снижению уровня деятельностной направленности. Эта ситуация позволяет объяснить ситуацию, которая заставляет неорганизованную молодежь присоединяться к группе, к которой она принадлежит. Результаты показали, что потребность в принадлежности у неорганизованной молодежи определяется приоритетом эгоистических ценностей. На основе полученных результатов были сформулированы научные выводы, основанные на психологических механизмах работы с неорганизованной молодежью.

Ключевые слова: неорганизованная молодежь, мотив, психологическая характеристика, сфера потребностей, деятельность, социально-психологический портрет.

Abstract: This article discusses the issue of personal orientation of non-organized youth. In it, the researches on improving the socio-economic, political-legal literacy of the unorganized youth, and strengthening their citizenship position are expressed. Also, the current issues in the process of identifying, studying and eliminating the existing problems in this regard were highlighted and aspects of their solution were considered. It is important to determine the psychological characteristics of unorganized youth and form their psychological image based on this. In addition, the importance of personality orientation in the formation of the psychological image of unorganized youth is highlighted. In fact, the psychological image embodies the unique aspects, typological features, appearance, and image of young people. It is the

orientation of the person that is of great importance in determining the psychological image of the person. Because the direction of the person is the stable direction of the motivational field of the person. The orientation of the person has a rather dynamic character, the needs and motives that make up its component do not remain constant, they are interrelated, influence each other, change and develop. In this case, some needs prevail, and others play a secondary role. From this point of view, it is important to determine which component of personality orientation has a moderate character in the psychological image of unorganized youth. The article analyzes the importance of personality orientation in the psychological image of unorganized youth. In particular, in unorganized youth, the aspects of personal orientation and communication have a priority character, and it has been determined that these two conditions lead to a decrease in the level of activity orientation. This situation makes it possible to explain the situation that causes unorganized youth to join the group to which they belong. The results showed that the need for affiliation among non-organized youth is determined by the priority of egoistic values. Based on the obtained results, scientific conclusions were formed based on the psychological mechanisms of working with unorganized youth.

Key words: unorganized youth, motive, psychological characteristic, area of needs, activity, socio-psychological portrait.

KIRISH

Bugungi kunda yoshlar va ularning kamolti masalasi dolzarb masalalardan hisoblanadi. Chunki, aynan yoshlar jamiyatni rivojlanishiga xizmat qiluvchi, uning taraqqiyotini belgilab beruvchi qatlam hisoblanadi. Yoshlarga ta'lim-tarbiya berish, ularni ijtimoiy faolligini oshirish borasida davlatimiz rahbari tomonidan qator ishlar amalga oshirilmoqda. Bugungi kunning yoshlari har tomonlama yetuk, jamiyat ravnaqiga o'zining munosib hissasini qo'sha oladigan, muhtaram Prezidentimiz

Sh.M.Mirziyoyev ta’biri bilan aytganda “... jonajon Vatanimiz va xalqimizga sidqidildan xizmat qilish orzusi bilan yonib yashayotgan...” yoshlar sifatida kamol topishi dolzarb masalalardan biridir[1]. Davlatimiz oldida raqobatbardosh, har tomonlama, kreativ fikrlaydigan yoshlarni tarbiyalash vazifasi belgilangan. Shunga qaramay, “guruch kurmaksiz bo‘lmagani”dek, barcha ham “faol yoshlar” toifasiga kirmaydi, jamiyatda “uyushmagan”, ijtimoiy faol bo‘lmagan yoshlar ham mavjud. Shu nuqtai nazardan olganda uyushmagan yoshlar bilan ishlash, ularni jamiyatga integrasiyasini ta’minlash bugungi kundagi muhim vazifalardandir. Shunday ekan, “uyushmagan yoshlarning psixologik qiyofasini” aniqlash ularga manzilli psixologik xizmatni tashkillashtirishning asosiy mezonlaridan biri hisoblanadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Dastlab uyushmagan yoshlar kimlar ekanini aniqlab olsak. «Uyushmagan yoshlar» tushunchasi haqida so‘z borar ekan, ushbu ibora «uyushmagan» va «yoshlar» so‘zlari birikmasidan tashkil topgan. «Uyushmagan» so‘zining o‘zagi «uyushiq» bo‘lib, unga o‘zbek tilining izohli lug‘atida «uyushgan, jiplashgan, ahil», unga ma’nodosh bo‘lgan «uyushma» so‘ziga esa «bir maqsad yo‘lida birgalikda harakat qilish uchun birlashgan kishilar yoki tashkilotlar birlashmasi» mazmunida izoh berilgan [2]. Demak, mantiqan olib qaraganda, «uyushmagan» so‘zi «uyushiq» yoki «uyushma» so‘zlarining aksi, ya’ni antonimi bo‘lib, «jiplashmagan, ahil bo‘lmagan, muayyan bir maqsad yo‘lida birgalikda harakat qilish uchun birlashmagan» ma’nolarini anglatadi. Shunday ekan, jamiyatning mazkur qatlami bilan ishlash, ularni ijtimoiy faolligini oshirish muhim ahamiyatga ega.

Yoshlarning “uyushmagan” qatlamga kirib qolishining sabablari turlichadir. Uyushmagan yoshlar o‘rtasidagi ma’naviy qashshoqlik, eng avvalo, moddiy ta’minotning hayotiy mezoniga aylanganligi, moliyaviy ehtiyojni yuqori darajaga qo‘yish, individualizm g‘oyalarining o‘sib borishi, pul topish maqsadida jinoyatdan

ham tab tortmaslik, boqimandalik, jur'atsizlik, mas'uliyatdan qochish, hamma narsani menga davlat yoki ota-ona yaratib berishi lozim degan egoistik tasavvur paydo bo'ladi. Aslida «Mas'uliyat shaxs ma'naviyatining muhim tarkibiy jihati, o'zi anglab yetgan va to'g'ri deb bilgan borliq haqiqatiga amalda sadoqat saqlash, har bir xatti-harakatining oqibatini o'ylab qadam qo'yish. Inson erkin irodasi bilan O'zini dunyodagi barcha mavjudot uchun mas'ul deb bilsa va har bir qadamini qo'yishda ana shu mas'uliyatni his qilib tursa, ayni shu shaxs haqiqiy ma'naviyat sohibidir» [2]. Shu bilan birga, ta'lim, kasbiy malaka, mehnat, madaniyat, demokratik qadriyatlarni anglash, ijtimoiy hamda falsafiy ong, din va e'tiqod,

mafkura masalalarida yoshlar o'rtasida turli kayfiyatlar, qarashlar, fikrlarning shakllanishi bu boradagi muammolarni hal etishda ustuvor ahamiyat kasb etadi.

Uyushmagan yoshlar ijtimoiy faolligi va bandligini ta'minlashda quyidagi islohotlar ustuvor ahamiyat kasb etadi [4]:

Birinchidan, uyushmagan yoshlarning bilimi, ma'naviyati, intellektual salohiyati, odob-axloqi, zukkoligi, harakatchanligi, o'zgarishlarga tayyorligi va ularni qabul qilish fazilatlarini jamiyatning umumiy ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot darajasini belgilaydi.

Ikkinchidan, jamiyatning, iqtisodiy takomili, ijtimoiy adolat mezonlari, ilmiy-texnikaviy taraqqiyot darajasi, axborotlashtirish, barqarorlik omillari, jamiyat a'zolari orasida fuqarolik kelishuvining mavjudligi uyushmagan yoshlar qatlamini tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Uchinchidan, uyushmagan yoshlar ongida hukm surgan kayfiyat va orzular bevosita jamiyatning istiqboldagi taraqqiyot omillarini belgilashda alohida o'rinni egallaydi. Chunki ayni shu qatlamning kayfiyati jamiyatdagi ko'pgina ziddiyatli holatlar va noroziliklarni keltirib chiqarishi mumkin.

To'rtinchidan, uyushmagan yoshlar hayotida uchrab turadigan muammolarni hal etishda quyidagi masalalarga alohida e'tibor qaratish maqsadga muvofiq: axloqiy poklik asosida umr kechirish, davlat qonunlariga so'zsiz itoat etish; jamiyatdagi

insonlar munosabatini adolat mezonlari asosida qurish; jamiyat a'zolari huquq va erkinliklarini tan olish, bunyodkorlikni hayotiy mezonga aylantirish va boshqalar shular jumlasidandir.

Uyushmagan yoshlarga psixologik xizmat ko'rsatishda, ijtimoiy qo'llab-quvvatlashda uning psixologik qiyofasini aniqlash muhim o'ringa ega. Dastlab psixologik qiyofa nima ekanligini aniqlashtirib olsak. Psixologik qiyofa – bu shaxs psixologik tavsifining majmui bo'lib, uning muayyan vaziyatlarda ichki imkoniyatlarini safarbar etishi xususiyatlarini o'zida mujassam etadi [2]. Psixologik qiyofani shakllantirishga oid bilimlarimiz bizga kasb tanlashda, insonlarning

emotsional holatini tahlil qilishda, yolg'on bilan rostni farqlashda yordam beradi. Shaxs psixologik qiyofasini yaratishning bir qacha mezonlari mavjud. Eng keng tarqalgan va samarali mezonlar quyidagilardir:

- 1) shaxs individual psixologik xususiyatlari (xarakter, temperament, qobiliyat, motivasiya);
- 2) hissiy-irodaviy holatlar (emosiyalar, irodaviy sifatlar, o'zini-o'zi nazorat qilish darajasi);
- 3) intellekt darajasi;
- 4) shaxslararo munosabatlarga kirishish darajasi;
- 5) o'z-o'ziga baho;
- 6) guruhga ta'sir etish qobiliyati [5].

Aynan mana shu mezonlar asosida shaxsning psixologik qiyofasi yaratilsa, unda zamonaviy shaxsning psixologik qiyofasi qanday bo'lishi kerak. Bu savolga ham aynan mana shu mezonlar doirasida qator pedagog-psixologlarimiz o'z muqobil variatlarini taqdim etgan ekanlar.

Yoshlar, shu jumladan ushmagan yoshlarning psixologik qiyofasini tahlil qilar ekanmiz bevosita shaxs strukturasi ga murojaat qilishimiz kerak. Jumladan, V.N.Voroninning fikricha, psixologik qiyofa kognitiv, ijtimoiy va motivasion xususiyatlarni o'zida mujassamlashtiradi[2].

Uyushmagan yoshlarning kognitiv sohasini rivojlanishi virtual muloqot va ijtimoiy tarmoqlarga tobelikning ta'sirida o'ziga xos shaklda namoyon bo'lmoqda. Xususan, muloqot ko'nikmasining pasayishiga, ijtimoiy-psixologik kompetentlikni kamayishiga olib kelib, shaxsning jamiyatga moslashishini qiyinlashtirmoqda. Natijada yoshlarda ilmiy innovatsion tafakkurning o'rniga rigid-stereotipik fikrlashning yuzaga kelishi kuzatilmogda. Mazkur holat esa uyushmagan yoshlarda kasb tanlash, jamiyatga moslashishni qiyinlashishiga olib kelmoqda.

Uyushmagan yoshlarning psixologik portretida affektiv soha ham muhim o'ringa ega bo'lib, ularda o'ziga va hayotga ishonchsizlik, axborot muhitining ta'sirida hissiy noturg'unlik, emotsional intellektning sustligi, kayfiyatning sustligi, depressiv kayfiyat bilan ajralib turadi. Uyushmagan yoshlarning hissiy sohasidagi noturg'unlik, ularning xulq-atvorida ham, atrof muhitga, o'ziga nisbatan emotsional munosabatida ham o'z aksini topadi.

Uyushmagan yoshlarning motivasion sohasida birinchi navbatda moddiylikning ustunligi ajralib turadi. Ular ehtiyojlarda "o'zligini anglash, ularni realizatsiyalash, o'zini rivojlantirish" ehtiyoji passiv shaklda namoyon bo'ladi. Natijada kasbiy, ijtimoiy faollikning pasayishi kuzatiladi. Uyushmagan yoshlarning qadriyatlar tizimida oila, kasbiy shakllanish, konstruktiv shaxslararo munosabatlar refleksiya qadriyat sifatida o'zini ahamiyatini yo'qota boshlaydi.

Uyushmagan yoshlarning psixologik qiyofasini tahlil qilish shaxs tuzilishining umumiy ko'rinishini izohlashga olib keldi, ya'ni tabiiy va ijtimoiy muhit ta'sirida faoliyatning shakllanishi:

individual-psixologiyasi, dunyoqarashi, ijtimoiy-psixologiyasi (shaxs fazilatlari);

psixik jarayonlar, psixik xususiyatlari, psixik holatlar, psixikasi xossalari (individual-psixologik jabhalari);

ma'naviy-axloqiy qiyofasi, dunyoqarashi, qadriyatlari (dunyoqarash jihatlari:);

insonlar bilan munosabatlar, ijtimoiy mavqeyi, ijtimoiy yo‘llari, ijtimoiy yo‘nalishlari (ijtimoiy psixologik jihatlari).

Uyushmagan yoshlarning psixologik qiyofasini tadqiq etilishiga doir materiallar tahlili mazkur tadqiqotning empirik jihatlarni yoritishda shaxs nazariyalari va shaxs tuzilmasiga doir qarashlar asosida yaqqol ilmiy natijalarni taqdim etadi. Uyushmagan yoshlarning psixologik qiyofasi turli jabhalarni o‘z ichiga oladi. Biz ilmiy izlanishlarimiz asosida psixologik qiyofaning shaxs yo‘nalganligi bilan bog‘liq jihatlarni tadqiq etishni maqsad qilib belgilab oldik. Shaxs yo‘nalganligi yoshlarning dunyo qarashi va qiziqishlari bilan bog‘liq. Shaxsning yo‘nalganligi ehtiyojlarga, ya‘ni biror narsaga bo‘lgan ehtiyojni aks ettiruvchi holatlarga asoslanadi. Ehtiyojlar biologik (organizmning oziq-ovqat, havo, harakat, dam olish va hokazolarga bo‘lgan ehtiyojini aks ettiruvchi) va ijtimoiy turlarga ajratiladi. Ijtimoiy ehtiyojlar moddiy (kiyim-kechak, uy-joy va boshqalar) va ma‘naviy (kognitiv, axloqiy, estetik, ijodiy, shuningdek, muloqotga bo‘lgan ehtiyoj) ga bo‘linadi. Qondirilmagan ehtiyojlar xulq-atvor motivi bo‘lib, maqsad va mazmuni anglash darajasiga qarab turli shakllarni olishi mumkin: munosabat, harakat, istak, moyillik, intilish, e‘tiqod, dunyoqarash. Natijada shaxsda bularning qay biri ustuvorligiga qarab, yo‘nalganlikning dinamik xususiyati namoyon bo‘la boshlaydi. Biz o‘z qarashlarimizni ilmiy asoslash uchun Buxoro viloyati hududidagi uyushmagan yoshlar orasida V.Smekal va M.Kuchepalapning “Shaxs yo‘nalganligini aniqlash metodikasi”dan foydalandik. Mazkur metodika o‘zbek milliy muhitiga B.P.Qodirov va K.B.Qodirovlar tomonidan moslashtirilgan.

1-jadval *Uyushmagan yoshlarda shaxs yo‘nalganligi darajasi (n=122)*

O‘ziga yo‘nalganlik	Muloqotga yo‘nalganlik	Faoliyatga yo‘nalganlik
42,8%	38,8%	18,4%

Jadvalda keltirilgan ko‘rsatkichlardan ko‘rinib turganidek, uyushmagan yoshlardagi o‘ziga yo‘nalganlik 42,8%, muloqotga yo‘nalganlik 38,8%, faoliyatga yo‘nalganlik 18,4%ni tashkil etganligi aniqlangan. Yoshlar orasida o‘ziga yo‘nalganlikning ustuvor xarakterga ega ekanligi, ularda o‘z manfaatlarini ustun

qo'yish, egoistik ustanovkalarining yuqoriligini anglatadi. Biz ilmiy izlanishlarimizga ish bilan band bo'lmagan yoshlarni jalb qilganligimiz nuqtai nazaridan mazkur holatni tahlil qilsak, ularda o'zidan qoniqamaslik hissi o'ziga xos tarzda namoyon bo'layotganligini ko'rishimiz mumkin. Bunda uyushmagan yoshlar o'z manfaatini ustun deb biladi va "ma'lum bir sabablarga" ko'ra hech bir faoliyatni o'ziga "munosib deb bilmaydi". Natijada, men "qila olaman", faqat atrofdagilar "meni qadrlamaydi" degan xulosalarga keladilar. Bu esa o'zini "sevgani, o'z manfaatini ustun bilgani" bilan "o'zini biror ishga jalb qilib urintirmaslik" holatini keltirib chiqaradi. Shuni hisobiga, faollik o'rni passivlik egallay boshlaydi. Yoshlardagi o'ziga yo'nalganlik o'z farovonligi uchun motivlarning ustunligi, shaxsiy ustunlik va obro'-e'tiborga intilish bilan bog'liq. Bunday yoshlar ko'pincha o'zi bilan, his-tuyg'ulari va tajribalari bilan band bo'lib, atrofidagi odamlarning ehtiyojlariga ozgina munosabatda bo'ladi.

Navbatdagi mezon muloqotga yo'nalganlikdir. Muloqot qilish, odamlar bilan suhbatlashish affilyatsiya ehtiyojlari hisobiga faollashadi. Muloqotda ham bunday yoshlar ko'proq ijtimoiy-psixologik kompetentlikning yetishmasligi tufayli "virtual" usulni ma'qul ko'radilar. Odatda muloqotdan "bo'sh vaqtni to'ldiruvchi vosita" sifatida foydalanadilar. Shu boisdan ham ko'pincha muloqot konstruktiv yoki faol shaklda emas, aniq maqsadga yo'naltirilmagan, shunchaki vaqtni o'tkazishga yo'naltirilgan bo'ladi. Uyushmagan yoshlar xatti-harakatlari uning muloqotga bo'lgan ehtiyoji, hamkasblari bilan yaxshi munosabatlarni saqlab qolish istagi bilan belgilanadigan hollarda yuzaga keladi. Bunday odam birgalikdagi faoliyatga qiziqish bildiradi. Biroq yoshlarimiz uymushmagan toifaga kirishi shuni anglatadi-ki, ularda faoliyatga jalb etilishi kerak bo'lgan vaqtni ham muloqotga sarflaydilar. Natijada muloqot faoliyatni "siqib chiqaradi". Bu esa bevosita faollikni pasayishiga olib kelgan.

Ilmiy izlanishlarimizda eng past natija qayd etgan mezon "faoliyatga yo'nalganlikdir". Mazkur mezonning past qimatga ega bo'lishi tabiiy holatdir. Chunki, uyushmagan yoshlarning ijtimoiy passivligi, aniq maqsadlarni belgilab

olmaganligi tufayli ular o‘z ustida ishlamaydi, kasbiy rivojlanish sari odimlamaydi. Mazkur mezon aslida faoliyatning o‘zi tomonidan yaratilgan motivlarning ustunligini, faoliyat jarayoniga ishtiyoqni, bilimga fidokorona intilishni, yangi ko‘nikmalarni o‘zlashtirishni aks ettiradi. Odatda, bunday kishi jamoa bilan hamkorlik qilishga intiladi va guruhning eng yuqori mahsuldorligiga erishadi va shuning uchun u vazifani bajarish uchun foydali deb hisoblagan nuqtai nazar uchun bahslashishga harakat qiladi. Biroq, uyushmagan yoshlarning faoliyatiga nisbatan passiv munosabati faoliyatga jalb bo‘lishni ham pasaytiradi.

XULOSA

Xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, uyushmagan yoshlarning psixologik qiyofasini namoyon bo‘lishida shaxs yo‘nalganligi muhim o‘ringa ega. Mazkur yoshlar bilan manzilli psixologik xizmatni tashkillashtirishda ularning shaxs yo‘nalganligi strukturasi orqali korreksion ta’sir eta olish muhim ahamiyatga ega.

Shunday qilib, uyushmagan yoshlar muammosini o‘rganishga bag‘ishlangan qator tadqiqotlar natijalarining tahlili asosida quyidagi xulosalarga kelish mumkin: shaxsga yo‘nalganligi uyushmagan yoshlarga psixologik xizmat ko‘rsatishda muhim o‘ringa ega bo‘lib, qator omillar bilan korrelyasiyalangan, jumladan,

- ahloqiy omillar, ya’ni tarbiyalanganlik orqali jamiyatga moslashish;
- kognitiv omillar:, ya’ni insonlarni yaxshiroq bilib olish, dunyoqarashini kengaytirish, voqyelikka nisbatan kognitiv munosabat bildirish yoki malaka orttirish istagi;
- ijtimoiy omillar, ya’ni jamiyatning faol a’zosiga aylanish va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlanish istagi zamirida “jamiyat uchun foydali” shaxsga aylanish ehtiyoji qondiriladi;
- shaxsiy “Men”ni himoyalash bilan bog‘liq jihatlar, ya’ni aybdorlik hissidan qutilish yoki shaxsiy muammolardan qochish istagi.

Keltirilgan fikrlardan ko‘rinib turibdiki, shaxs ta’lim-tarbiyasi masalasi murakkab jarayonlardan hisoblanadi. Shunga muvofiq, uyushmagan yoshlarni jamiyatga moslashishi uchun ijobiy shaxs sifatlarini rivojlantirishga asosiy e’tibor qaratilishi o‘rinlidir. Buning uchun quyidagi tavsiyalarni berish mumkin:

- uyushmagan yoshlarda ijobiy ustanovkalarni shakllantirish;
- uyushmagan yoshlarda empatiya, ijtimoiy ma’suliyat, irodaviy sifatlarini shakllantirish mexanizmlarini yanada chuqurroq tadqiq etish;
- uyushmagan yoshlarda vaziyatga nisbatan ma’suliyat hissini tarkib toptirish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning O‘zbekiston yoshlari forumida so‘zlagan nutqi. 2020. - https://uza.uz/uz/posts/ozbekiston-respublikasi-prezidenti-shavkat-mirziyoevning-ozbekiston-yoshlari-forumida-sozlagan-nutqi_197662
2. Воронин В.Н. Социально-психологические механизмы формирования организационной культуры: дис. ... д-р психол. наук: 19.00.05. М., 1999.
3. Исмоилов Т.И. Ўзбекистонда уюшмаган ёшларнинг ижтимоий фаоллиги. Т.: “Lesson press”, 2021. -136 б.
4. М.Имомназаров Миллий маънавиятимиз асослари. – Тошкент. 2006. Б.406.
5. Курьшева О. В. Психологическая характеристика молодежи как возрастной группы // Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 7. Философия. 2014. № 1 (21). С. 67-75.